

Potala

Potala

dramatisering av den sjätte Dalai Lamas liv

av Christian Lanciai (2015)

Personerna:

Ngawang Lozang Gyatso, den femte Dalai Lama
Sangye Gyatso, hans Desi eller premiärminister
munkar
kroggäster
Panchen Lama
Tsangyang Gyatso, den sjätte Dalai Lama
Kejsar K'hang-Hsi av Kina
hans kammarherre
Nyimathang Shabdrung, Tibets sändebud
en general
en tjänare till den sjätte Dalai Lama
en abbot
Dolma, gatnymf
Lhazang Khan, Qoshotmongolernas ledare
några av hans soldater
en tjänare till Panchen Lama

Handlingen äger rum i Tibet 1683-1707 samt en scen i Peking, Kina.

Akt I scen 1. *Den femte Dalai Lama döende till sängs, hans Desi vid hans sida.*

Dalai Lama Min son, jag beklagar att jag måste lämna in, men denna kroppen håller inte längre.

Desi Det beklagar vi alla, ers helighet.

Dalai Mest beklagar jag att jag måste lämna mitt arbete ofullbordat.

Desi Det kommer att fullbordas. Det tänker jag satsa mitt liv på.

Dalai Hur?

Desi Ni dör inte.

Dalai Nej, men kroppen dör ohjälpligt.

Desi Med er tillåtelse, ers helighet, tänker jag hålla er bortgång hemlig så länge det går, tills vi finner er reinkarnation – och ännu längre, om det går.

Dalai Är det din plan? Tror du den kan lyckas?

Desi Jag tror det ligger i landets intresse för dess egen säkerhet. Ni har förenat landet och etablerat en så klok och kompetent regering att den kan fortsätta regera i ert namn även om ni är frånvarande.

Dalai Det är ett vanskligt bedrägeri. Det kan bara bli övertygande om ni hittar någon som liknar mig som kan uppträda i mitt ställe.

Desi Det blir inte det svåraste. Vi draperar honom i hela er officiella mundering, och er blotta klädedräkt med alla attiraljer skall väcka fullständig respekt.

Dalai Hur länge tror du det kan hålla?

Desi I bästa fall tills er reinkarnation blir gammal nog att kunna ta över.

Dalai Hinner Potala fullbordas till dess?

Desi Det skall jag se till. Det tar jag på mitt ansvar.

Dalai Då har du min välsignelse till bedrägeriet, min son.

Desi Det är inget bedrägeri. Det är bara förvaltning tills ni kommer tillbaka.

Dalai Så du är säker på att jag kommer tillbaka och att ni kommer att återfinna mig i ett litet jollrande barn utan personlighet.

Desi Sådan är traditionen.

Dalai Det är i själva verket ett fastklamrande vid en flyktig verklighet. Ni har vant er vid era ledare och tingens ordning, ni har vant er vid Tibets etablerade teokrati och vill ha den kvar och föra den vidare, ni har vant er vid den trygghet som Dalai Lama som andlig ledargetsamt representerar och vill därför ha den kvar, och genom reinkarnationsmöjligheten har ni nyckeln till hur detta kan genomföras. Förstå mig rätt, jag förnekar inte reinkarnationen, jag är bara realistisk.

Desi Men varför byggde ni Potala om inte för att alltid komma tillbaka till det?

Dalai En klok fråga, min son. Det är världens främsta byggnadsverk. Därför byggde jag det. Jag ville uppnå det högsta världsliga idealet och överträffa allt och alla andra. Jag var bara trettio år när jag inledde byggnationen. Nu är jag 68 och har mognat under tiden. Potala behöver tio år till på sig för att fullbordas, men jag ser nu att jag kanske byggt föga mer än en själsfälla, vilken framtida Dalai Lamor kanske för alltid kommer att finna sig instängda i, instängda i Dalai Lamas egen överlägsenhet och härlighet, instängda i sig själva. I detta ser jag en större fara än någon död.

Desi Det kan inte annat än fullbordas.

Dalai Och stackars nästa Dalai Lama då, i synnerhet om det blir jag.

Desi Vi kommer att finna er.

Dalai Det tror du?

Desi Jag är säker på det, lika säker som alla munkar i er orden.

Dalai Buddha varnade för allt etablerat som opålitligheten själv. Ändå har vi i hans namn etablerat det fulländade bålverket för befästandet av hans lära. Lao-Tse var klokare som inte etablerade någon annan lära än den obegripliga flyktigheten själv. Om Buddha ännu finns bland oss som frivillig bodhisattva och ser vad vi har gjort skulle han utan tvekan med vanmakt konstatera att vi fullständigt har missförstått alltsammans.

Desi Ni är vår levande Buddha.

Dalai Försök inte. Jag gjorde bara vad gott jag kunde under omständigheterna. Min enda ambition var att alltid få förbli en enkel munk. I stället blev jag allt det andra, och i viss mån var det väl mitt eget fel.

Desi Ni blev poet och filosof, statsman och arkitekt, folkledare och universell överstepräst.

Dalai Sluta nu. Jag tål inte höra mitt eget syndaregister.

Desi Vi kan inte se att ni har gjort något fel.

Dalai Jag har sanktionerat många dödsdomar. Jag har vållat alldeles för många krig, där varenda ett egentligen var onödigt – alla tvister kan lösas med diplomati. Och jag avskedade din stackars företrädare. Det förstörde hans liv. Sedan dess har jag undrat om jag gjorde rätt i detta.

Desi Varför skulle det ha varit fel?

Dalai Dum fråga. Det förstörde hans liv. Hur många andras har jag förstört med påyrkandet av celibatet?

Desi Det är inget fel på celibatet.

Dalai Men det kan vara en grym disciplin. Kvinnor menar att det är onaturligt, och de har rätt ur naturens synpunkt. Likväl väljer många nunnor celibatet. Det skapar ordning och utesluter oordning, om det efterföljs. En stat kan bara styras med ordning. Celibatet garanterar denna ordning i vår stat. Din företrädare kunde inte avstå från sin konkubin. Det uteslöt honom från vår stats ordning. Han fick välja. Han valde sin älskarinna. Jag kunde förstå honom, men jag kunde inte behålla honom, då celibatet inte kan medge undantag. Om det medges undantag är det inte celibat.

Desi Ni gjorde alltså rätt.

Dalai Ur statens synpunkt men inte ur naturens. Jag undrar vem som vinner i längden.

Desi De kan existera parallellt.

Dalai De måste existera parallellt. Bara så kan staten överleva. Den kan inte sätta sig över naturen, och jag fruktar att det är just vad vi har gjort.

Desi Att vi tuktar naturen i oss själva innebär inte att vi skadar naturen.

Dalai Nej, vi skadar bara oss själva, och därmed blir vår kurs i längden suicidal.

Desi Inte så länge vi reinkarnerar.

Dalai I den möjligheten ligger således hoppet för hela mänskligheten. Nåväl, jag är den siste som vill ifrågasätta det. Låt oss leva för reinkarnation på det att vi aldrig må gå under. Genom den tröstande tanken kommer Dalai Lama alltid att leva länge som fånge i sitt eget översinnliga palats, det himmelska Potala.

Desi Som håller på att reinkarneras.

Dalai Som fängelse eller som hopp för mänskligheten? Som båda, och därmed även som fängelse för Dalai Lama. Nåväl, min son, låt mig gå, låt mig dö, så ser vi vad som händer sedan.

Desi Potala växer oavvisligt vidare mot sin fullbordan.

Dalai Och vad har vi sedan att göra mera, min son, när det yttersta idealet har fullbordats? Det är frågan, min son. Gå nu, min son och låt mig grubbla vidare tills jag dör.

Desi Välkommen tillbaka. *(reser sig upp och går. Dalai Lama sluter sina ögon och tystnar.)*

Scen 2: Kashag, inför rådet.

Munkarna sitter församlade och mumlar oroligt sinsemellan.

1 Är han död? Rykten börjar cirkulera.

2 Vi vet ingenting.

3 Bara vår Desi vet någonting.

1 Han måste väl uppträda och klargöra situationen.

2 Om den kan klargöras.

3 Jag tror inte han är död. En så stor man kan inte dö.

2 Men han kan lämna sin kropp.

3 Tills han kommer tillbaka.

1 Han måste komma tillbaka. Han måste alltid komma tillbaka.

3 Nå, här är nu äntligen vår Desi.

(Sangye Gyatso uppträder med i ödmjukhet böjt huvud men värdigt.)

2 Hur mår Hans Helighet?

Desi Hans Helighet mår väl och låter meddela att han dragit sig tillbaka i djup meditation på obegränsad tid och ej får störas under tiden.

1 Då lever han åtminstone.

2 Det hade bara fattats annat.

3 Så han fortsätter som vanligt och avstår bara från all offentlighet?

Desi Precis. Representationen fortsätter som vanligt. Jag står i daglig kontakt med honom.

2 Så det blir du som får regera i hans ställe så länge och kan då göra som du behagar utan att han kan bryta sin meditation.

Desi Några invändningar?

3 Sangye Gyatso, Hans Helighet har själv lärt upp dig, utvalt dig och gjort dig till sin premiärminister efter din farbror, som tvingades avgå då han inte kunde avstå från sin konkubin, och under dina tre år som vår Desi har du aldrig gjort något fel. Vi har fullt förtroende för dig så länge du fortsätter stå under Hans Helighets direkta inflytande.

(De andra munkarna mumlar samfällt bifall.)

Desi Jag tackar för förtroendet. Vi har ingenting att frukta. Det enda hotet mot vårt välde är den nya Manchudynastin i Kina, som vill flytta fram sina positioner västerut och invadera mongolerna, som vi måste varna och försäkra oss om att de förblir våra bundsförvanter.

1 Inga problem.

2 Då finns det hopp om att Hans Helighet får leva tills han lyckats fullborda kronan på sin levnad det himmelska Potala?

Desi Dalai Lama kommer alltid att finnas bland oss och sprida sin vishet från Potala.

3 Det gläder oss.

2 Hur lång tid tror du, Desi, att han förblir i meditation?

Desi I veckor, kanske i månader, kanske år.

1 Vad var det sista han sade innan han drog sig tillbaka?

Desi När handlingar inte räcker till tar tanken över världsordningen med större kompetens.

3 Så talar vår vishetslärare.

2 Med en sådan vishet behöver han inte komma tillbaka.

Desi Han kommer alltid tillbaka.

1 Naturligtvis.

Desi Tack, mina bröder. Låt oss återgå till plikterna.

*(Församlingen upplöses under artighetsbugningar.
Sangye Gyatso drar sig tillbaka.)*

Scen 3. Ett litet kapell.

Desi och en munk.

munken Vad gäller det?

Desi Längtar du hem till ditt kloster?

munken Jag är här för att tjäna Dalai Lama och står helt till hans tjänst.

Desi Han är död.

munken Vad säger du?

Desi Han lämnade sin kropp den 25-e dagen denna månad.

munken Håller du det hemligt?

Desi Bara du känner än så länge till det, och det är med särskild avsikt jag tar dig i detta förtroende. Ingen annan får veta det. De får gissa och spekulera och ana hur mycket de vill, men ingen får veta det. Hans Helighet ville det själv. Se det som hans testamente, tills vi finner hans reinkarnation.

munken Det kan ta år.

Desi Jag vet. Därför vänder jag mig till dig. Du råkar likna honom. Det måste komma sändebud och diplomater som kräver audiens med honom direkt. Jag ber dig att representera honom.

munken Du menar – personifiera honom?

Desi Precis.

munken Det blir svårt. Jag har inte hans ögon. De var stora och uttrycksfulla, mina är små och plirande.

Desi Det kan döljas med en hatt och skyggglappar. Det är för statens och folkets bästa. Så länge alla är medvetna om Hans Helighets närvaro och auktoritet, så länge har landet ingenting att frukta.

munken Naturligtvis ser jag det som en ära att få spela mitt livs roll, men vi måste ju förstå att det inte kan fortgå hur länge som helst. Hur länge hade du tänkt dig?

Desi Tills vi funnit hans reinkarnation och installerat honom.

munken Det tar tid för honom att växa upp.

Desi Jag räknar med att vi kan finna honom inom tre år. Jag kan då ta hand om honom och utbilda honom. Senast som femtonåring borde han vara installerad.

munken Så jag skulle spela rollen av Dalai Lama i femton år?

Desi Högst.

munken Du store tid! Vilken uppgift! Vad är haken?

Desi Du får aldrig lämna Potala.

munken Jag förstår. Rollen gör mig av nödvändighet till fånge i Potala.

Desi Fångenskapen hör till ämbetet. Vi har inget val, min käre broder. Den femte Dalai Lama ville ha det så.

munken Jag förstår. Jag ska göra så gott jag kan, men även jag har mina mänskliga begränsningar. Får jag något i gengäld för min uppoffring?

Desi Naturligtvis får du compensation. Du kan räkna med en viss betalning.

munken Vi försöker. Går det så går det.

Desi Allt som behövs är vår goda vilja. Då går det.

munken Vi får lita på dig.

Desi Tack för att jag kan lita på dig. (*sträcker fram handen, och munken fattar den i fullt ömsesidigt förtroende.*)

Akt II scen 1. En krog i Lhasa med vanliga tibetanska kroggäster.

- 1 Vad tror ni egentligen? Mediterar han fortfarande?
- 2 Vad skulle han annars göra?
- 3 Jag tror att han bara är sjuk och att Desi bevarar hans sjukdom som en statshemlighet.
  - 1 En långvarig sjukdom i så fall. En annan skulle ha dött av den.
  - 2 Det kanske han redan har gjort.
  - 4 Omöjligt. Dalai Lama dör inte.

2 Nej, men hans kropp måste göra det. Hur odödlig han än är har Dalai Lama alltid dött.

4 Bara kroppsligen.

2 Det är det jag menar.

3 Men Desin sköter bra om regeringen och landet. Ingen kan klaga.

2 Därför får han hålla på.

3 Tror du verkligen han är död?

2 Jag tror ingenting. Och det enda jag vet är att jag inte vet vad Desin vet.

1 Han kommer säkert tillbaka.

2 Frågan är i vilken form.

4 Han har haft audienser. Han tar emot beskickningar från Mongoliet. Utländska diplomater har fått träffa honom.

2 De vet inte hur han ser ut.

4 De blev i alla fall övertygade, och det märks ingen skillnad i Dalai Lamas politik sedan han försvann in i meditationen.

3 Jag vet några som fick träffa honom. De ombads noga observera hans utseende och rapportera.

1 Kände de igen honom?

3 Han var helt som vanligt men bar en hatt och skyggglappar som skyddade ögonen.

1 Så de såg inte hans ögon?

3 Nej.

2 Just hans ögon var vad man kände igen honom på.

1 Så vad ska vi tro?

2 Vad som helst.

Desi (kommer försynt fram, helt förklädd) Jag hörde ert samtal. Får man delta?

2 I vad då?

Desi I konversationen.

2 Säg oss vad du tror om Hans Helighets kroniska frånvaro.

Desi Varför säger du så? Alla vet att han är kroniskt närvarande.

2 I hans frånvaro.

Desi Hans regering fungerar som vanligt.

1 Gör den? Han vill ha krig mellan mongolerna och Kina.

Desi Det är för att Kina vill breda ut sig på mongolernas bekostnad.

4 Det är riktigt. Han vill att mongolerna gör motstånd.

Desi Vad tycker ni om det?

2 Alla krig är bra som inte rör Tibet. Låt alla världens skurkar slåss mot varandra, så får vi tibetaner bedja i fred.

Desi Och vad tycker ni om premiärministern?

(De fyra dryckesbröderna ser på varandra.)

3 Min gode man, vi vet inte vem du är, men vi vet att Desin ofta ger sig ut i staden på krogarna för att lyssna till vad folk har att säga. Allt vad vi har att göra här är att dricka chang. Alla andra angelägenheter är bara premiärministerns egna affärer.

Desi Jag är bara en enkel nyfiken munk.
2 Kunde just tro det. Drick med oss då, broder. Vi bjuder.
Desi Tack.

(*Dryckesbröderna skålar och bjuder hjärtligt Desin på chang under god och hjärtlig stämning.*)

Scen 2. Nankartse.

Panchen Lama undervisar den sjätte Dalai Lama, en helt ung man.

Panchen Nej, min son. Buddha var ingen gud. Han var en människa som du och jag.

Dalai Men varför dyrkar vi honom då som en gud?

Panchen Det gör vi fel i. Det ville han inte själv.

Dalai Men många munkar påstår att han är inkarnationen av både den ena guden och den andra.

Panchen Det är bara vidskepelse. Hinduerna har sina gudar. De lider av övertro. Vi buddhister har inga gudar. I stället har vi Buddha som vägvisare.

Dalai Gör då alla fel som tillber och dyrkar honom som gud?

Panchen De gör inte fel, men de lider av övertro och vidskepelse. I brist på upplysning rättfärdigar de sin ignorans med blind men hängiven och godtrogen övertro.

Desi (kommer in) Hur går det med hans undervisning?

Panchen Han artar sig väl. Han ställer kloka frågor och gör stora framsteg.

Desi I alla vetenskaper?

Panchen Så gott som.

Desi Klarar han astrologin?

Panchen Utan svårighet.

Desi Då är han matematiskt begåvad. Det är viktigt. Hur är han i poesin?

Panchen Redan fulländad.

Desi Det gläder mig. Har du funnit några luckor i hans begåvning?

Panchen Bara en.

Desi Nå?

Panchen Han har inget intresse och ingen fallenhet för politik.

Desi Han är således bara andlig och antivärdslig?

Panchen Det lutar åt det.

Desi Det är i alla fall bättre än motsatsen. Han är tretton år fyllda. Jag tror vi kan installera honom nu. Vad tror du?

Panchen Det är bara formalia som fattas. Han har sin titel, och han har sitt namn. Han är invigd och upptagen i orden med alla sina munklöften givna. Det är bara installationen som fattas.

Desi Vill du komma till Potala och ta ditt ämbete i besittning, Tsangyang Gyatso?

Dalai Varför inte?

Desi Du får ett nytt hem, som är världens vackraste, och där får du mycket att göra.

Dalai Det gläder mig. Här har jag bara haft tråkigt hela tiden.
Desi Även med din undervisning?
Dalai Nej, den har varit mitt enda nöje, men även den blir monoton i längden.
Panchen Om han har haft det tråkigt här är risken att han får det ännu tråkigare i Potala.
Dalai Nej, fader. Tråkigare än här kan jag aldrig få det, allra minst i Potala. Vilket fängelse som helst är bättre än detta.
Panchen (till Desi) Jag har bara uttalat mina farhågor.
Desi Han är så ung. Han är som en oskriven bok.
Dalai En oskriven bok är till för att bli skriven.
Panchen Rätt så, min son. Fortsätt att studera, läsa, skriva och dikta, och du kommer aldrig att få tråkigt.
Desi Då sätter vi i gång, Panchen Lama. Vi installerar honom.
Panchen Jag är säker på att han kommer att göra ett gott intryck på alla.
Desi Därför är han Dalai Lama.

Scen 3. Det kejsarliga hovet i Peking.

kejsar K'hang-Hsi Ett sändebud från Lhasa? Har Dalai Lama äntligen dött?
kammarherre Det måste vara något väldigt viktigt, eftersom Desin personligen sänt honom hit.
K'hang-Hsi Då skall jag ta emot honom personligen. Visa in honom genast.
(Kammarherren bugar sig ut.)
 Vad det än är kan det vara avgörande för framtiden. Att han över huvud taget skickar hit ett sändebud är goda nyheter. Så länge Tibet är tyst och tiger vet vi aldrig vad de håller på med.
(Kammarherren kommer in med Nyimathang Shabdrung.)
Shabdrung (bugar sig djupt för kejsaren) Var hälsad, ers kejsarliga höghet.
K'hang-Hsi Ditt ärende måste vara av högsta vikt, eftersom du är sänd direkt av Desin.
Shabdrung Mitt ärende är bara ett meddelande. Den femte Dalai Lamas tid är ute.
K'hang-Hsi Det var vad jag trodde.
Shabdrung Den sjätte Dalai Lamas tid är inne.
K'hang-Hsi Vad? Är han redan inkarnerad? Han är ju knappt död! Och ni har redan funnit hans reinkarnation! Vad är det för dumheter? Försöker ni bluffa mig?
Shabdrung Den femte Dalai Lama avled för tretton år sedan. Vi fann hans reinkarnation tre år senare. Han är nu på väg att initieras i sina ämbeten i Potala.
K'hang-Hsi Så ni har vilselett världen under tretton år.
Shabdrung Nej, vi har bara åttlytt den femte Dalai Lamas sista vilja, för rikets säkerhets och stabilitets skull. Han var mycket förutseende.

K'hang-Hsi En sådan bluff är den mest oerhörda politiska oförskämndhet jag någonsin hört talas om och vore att fördöma, om den inte var så snillrik och väl genomförd.

Shabdrung Det var mitt enda ärende, ers kejsarliga höghet.

kejsaren (till kammarherren) Ta väl hand om vårt tibetanska sändebud så länge han behagar stanna i Peking. Han skall ha stort pris, tack och ära för att han alls gjort den långa resan hit.

(Kammarherren tar hand om Shabdrung, som bugar sig ut.)

kejsaren (ensam) Vilken oförskämndhet! Desin har fört oss bakom ljuset i tretton år bara för att behålla makten själv! Detta skall mongolerna få höra talas om. Nu när Dalai Lama är borta och ersatt av en gosse har vi vår chans. *(ringer i en gonggong. Genast finner sig en general.)*

Skicka tre olika sändebud till Chaharerna, Qoshoterna och Dzungerna i Mongoliet. Underrätta Chaharernas ledare om att Tibets Desi hållit Dalai Lamas bortgång hemlig i tretton år bara för att själv kunna behålla makten. Jag skall skicka med dig gåvor och pengar till dem. Underrätta Qoshoterna om att mongolerna i Tibet blir illa behandlade och förtryckta i Tibet. För resten, skicka inget sändebud till Dzungerna. Om Chaharerna och Qoshoterna får veta om Dalai Lamas död och Desins oförskämndhet och inte Dzungerna är det tillräckligt för att det ska bli motsättningar i Mongoliet. Huvudsaken är att Qoshoterna tappar intresset för att återvinna vad vi erövrat av Mongoliet. *(skickar iväg honom. Generalen bugar sig och försvinner.)*

Nu kan vi fritt expandera västerut. Den enda osäkra faktorn är vad den sjätte Dalai Lama skall visa sig vara för en person. Om han blir lika suverän som den femte blir han svår att ha att göra med.

Akt III scen 1. Potala, takterassen, med många munkar församlade.

Desi Det är dags. Den långa meditationen är över, och Dalai Lama kan åter träda ut i offentlighetens fulla dager. Må han länge leva som sin föregångare, och må han som sin föregångare utgöra en förebild och lärare för hela världen.

munken Så jag är äntligen fri att bege mig hem till mitt kloster?

Desi Med heder har du skött ditt uppdrag under alla dessa år, och jag hoppas att din belöning för lång och trogen tjänst är tillfredsställande.

munken Jag begärde aldrig något, och det minsta är för mycket för en munk, men nog var det svårt och tålmodsprövande att behöva sitta inne hela tiden.

Desi Din provotid är över.

Panchen Lama Kejsaren av Kina vill ha mig dit, men jag vill inte resa dit.

Desi Varför?

Panchen Pesten härjar där.

Desi Ett fullgott skäl för att inte resa dit. Du behövs bättre här.

Panchen Varken min eller Dalai Lamas utbildning är fullbordad ännu, och han behöver mig.

Desi Stanna här. Saken är klar.

Men nu är det dags för vår sjätte Dalai Lama att träda fram. Var så god, min son, och håll ditt installationstal.

Dalai Lama VI (en ung och grann yngling) Det är med den största tacksamhet jag har mottagit min undervisning av er, min far Desi, och min lärare Panchen Lama, som har givit mig en grund att stå på för min fortsatta andliga förkovran och kraften och modet att våga framträda offentligt inför hela vår orden och folket. Ej längre skall jag vara inspärrad och tvingad till att äta och andas dammet av oändliga böcker, utan jag skall vara en av folket, en fri människa som ni och en vän av alla och hela vår orden och regering.

Desi Väl talat, min son. Då är det dags att kröna dig.

(Dalai Lama kröns högtidligt med den tibetanska mitran under energiskt bönemummel av alla de församlade munkarna med mässingsmusik och hornblåsare. Detta kan göras storartat på film.)

Scen 2. Ett mörkt stämningsfullt röd-gyllene sagoskimrande kapell i Potala med mycket rökelse och levande ljus.

Dalai Lama VI (inkommer i enkel munkdräkt) O Potala, monumentet över min föregångares livsverk, det mest magnifika byggnadsverket i vår tid, vad är du ett monument över egentligen om inte den mänskliga fåfångans yttersta absurditet kallad makten? Den femte Dalai Lama enade landet och alla ordnar och munkar och gjorde vår nation respekterad som läromästare och föregångsexempel för både Mongoliet och Kina, fastän de är av ett helt annat folk och ras, men vad var egentligen frukten av hans arbete? Ett gravmonument av förkrossande tyngd och mörker att för alltid hålla alla framtida Dalai Lamor fängslade i genom deras heliga auktoritet. Nej, jag kan inte tycka att detta är sunt. Jag är ung, jag vill leva, jag vill leva bland människor och inte bland självstöpta eunucker, jag vill andas frisk luft och inte instängda kapells oljedunster, jag vill lära känna kvinnan, som är lika mycket människa som mannen, och jag vill lära känna livet som all politik är fiende till. Jag är rädd att jag måste göra mina lärare och fäder besvikna, då jag aldrig kan acceptera deras striktaste disciplin, som bara förbjuder mig att leva. Jag kan inte acceptera celibatet, som är onaturligt och fiende till livet. Jag beklagar, men jag måste protestera mot min påtvingade inskränkthet för min egen, för frihetens och för livets skull. *(lämnar kapellet)*

Scen 3. Shigatse, Tashilumpo.

Panchen Lama Dalai Lama här? Vad föranleder hans besök?

munk Ingen vet. Men det måste ha att göra med hans ordenslöften.

Panchen Det gläder mig om han är ivrig att infria dem och ta de yttersta löftena. Jag kan inte tänka mig något annat.

munken Om det inte är någon konflikt med Desin.

Panchen Det tror jag inte. Visa in honom.

(Munken går och hämtar Dalai Lama.)

Min son, vad föranleder ditt hedrande besök?

Dalai Lama Min fader och mästare, jag har kommit till ett beslut.

Panchen Vill du äntligen ta dina slutgiltiga ordenslöften?

Dalai Tvärtom. Jag vill avsäga mig dem.

Panchen (bestört) Vad menar du?

Dalai Jag vill bli världslig. Har jag inte rätt att känna på det verkliga jordiska livet och dess glädjeämnen? Har jag inte rätt till mitt eget liv? Har ni rätt att hålla mig inspärrad i Potala i ett påtvingat ämbete bara för att jag råkar ha identifierats som en speciell inkarnation?

Panchen Min son, du kan inte göra uppror mot hela statens ordning.

Dalai Det gör jag inte. Jag bara försvarar min egen rätt att leva.

Panchen (bekymrad) Vet Desin om det här?

Dalai Inte ännu. Jag ville tala med er först. Ni fick mig att ta Getsullöftena. Endast ni har rätt att befria mig från dem.

Panchen Men du är Dalai Lama, landets högste andlige ledare. Du kan inte ta avstånd från dina egna ordnar. Vad skall folket säga? Hur skall klostren reagera? Hela landet kan komma i upplösningstillstånd.

Dalai Jag föddes till ett ansvar som jag omöjligt kan anses mogen för innan jag nått en betydligt mognare ålder. Vår Desi har regerat landet väl i tjugo års tid utan hjälp av någon Dalai Lama. Må han fortsätta därmed.

Panchen Försök ändå hålla skenet uppe som Dalai Lama, för landets och folkets skull.

Dalai Jag är medveten om att jag aldrig kan släppa min roll, då det aldrig kan upprättas någon annan Dalai Lama förrän jag är död. Jag slipper aldrig min titel, men jag har rätt att för min egen skull finna mig ett annat liv utanför min titel.

Panchen (suckar) Jag ser inget annat val. Jag måste befria dig från dina munklöften, då du så ung och självsäker är så förvissad om vad du vill. Men detta kommer att bedröva din far, din Desi.

Dalai För hans skull skall jag fortsätta leva i Potala som munk, men han kommer inte att ha någon bestämmanderätt över det andra liv jag kommer att hänge mig åt.

Panchen Ske din vilja. Du är Dalai Lama.

Dalai Tack, fader. (*kysser hans hand och går.*)

Panchen (suckar) Detta kan i värsta fall leda till konstitutionell kris för hela landet. Det gäller att släta över denne unge Dalai Lamas självsvåld så gott det går, men alla kloster kommer att bli oroliga. Och vad skall Desi säga, som så troget tjänat och undervisat Dalai Lama i hela sitt liv? Detta kan i värsta fall betyda slutet för Tibet som helig självständig teokratisk institution. Den femte Dalai Lama påbjöd celibatet för statens ordnings och stabilitets skull, men om den sjätte Dalai Lama förkastar det faller allt vad den femte Dalai Lama levde för.

Scen 4. Potala.

Desi Nå, min vän, vad har du att rapportera?

munken Jag fruktar, Desi, att Dalai Lama fullkomligt har spårat ur.

Desi Han är ung. Det går över. Vad gör han?

munken Han är ute och svirar om nätterna, rumlar om på krogarna och umgås med frillor.

Desi Frillor?

munken Ja, som Thargyanas förser honom med.

Desi Thargyanas?

munken Ja.

Desi Men han är ju en hög tjänsteman?

munken Ja.

Desi Detta går inte an. Vi måste sätta stopp för detta. Dalai Lama får inte bli en skabrös visa över hela landet. Han skämmer inte bara ut sig utan hela landet.

munken Ja, men folket älskar honom.

Desi Varför?

munken Just för hans visas skull. Han komponerar vackra visor och skriver utsökta kärleksdikter. Han är poet.

Desi Det är jag som har lärt honom till det, men inte för att dikta billiga tarvligheter.

munken Vem kan stoppa honom?

Desi Jag. En statlig tjänsteman får inte förse Dalai Lama med horor. Den tjänstemannen är död.

munken Han har bara uppfyllt Dalai Lamas önskningar.

Desi Det hjälps inte. Det hade varit hans plikt att vägra.

munken Vem kan vägra Dalai Lama något?

Desi Du har rätt, broder. Det är en pinsamt känslig och utomordentligt prekär situation. Det värsta är att kejsaren av Kina kommer att skratta ut oss och håna oss, och mongolerna kommer att tappa förtroendet för oss. Vi kan förlora all vår trovärdighet.

munken Dalai Lama behagar roa sig. Han är bara tjugo år.

Desi Det är det som är problemet. Dalai Lama får inte roa sig. Då är han inte Dalai Lama.

munken Kan vi ha tagit fel på reinkarnationen?

Desi Det har aldrig hänt tidigare, och enligt de vattentäta prövningsmetoderna borde det vara omöjligt. Hur som helst, så länge han lever kan han bara vara Dalai Lama, och ingen annan kan vara det, sann eller falsk.

munken Ja.

Desi Det är bra, broder. Du kan gå. (*Han går.*)

Min son, vad har du gjort mot allt vad jag lärt dig! Dragit det i smutsen med det heligaste av alla namn! Detta är värre än en regeringskris. Det ställer hela den andliga världsordningen på huvudet. Med din blinda ansvarslöshet riskerar du Tibets hela framtid, och du är inte ens medveten om det! Kan vi verkligen ha gjort en miss när vi upptäckte honom? Men det fanns inte ett spår av odåga hos honom ända tills han installerades. Vad kan ha fått honom att tappa huvudet? Tibets och Potalas storhet, härlighet och makt, som drivit dig till att hänge dig åt vad som helst som bara kunde motverka och få dig att glömma ditt ansvar? Detta gör mig alldeles förtvivlad.

Scen 5.

Dalai Lama (i civila vackra sidenkläder, med långt utvuxet hår och som den grannaste av unga män) Berätta hur det gick till.

tjänaren Thargyanas och hans tjänare var på väg hem från Shol i natten. Thargyanas visste att Desi lejt mördare för att döda honom. För säkerhets skull hade Thargyanas bytt kläder med tjänaren. Vid överfallet blev därför tjänaren knivhuggen i ryggen och dödad i stället för Thargyanas.

Dalai En mördare är en mördare, ett mord är ett mord, och mördaren måste enligt lagen dödas. Vi har honom fast, och det är bara att låta rättvisan ha sin gång. Men vi kan inte nå Desi, hur skyldig han än är och vad han än kan ha betalat för mordet. Vi måste låta honom vara, men jag vill inte längre kännas vid honom.

tjänaren Tänker ni fortsätta anlita Thargyanas som kopplare?

Dalai Vem kan hindra mig? Vem kan hindra mig från att älska? Om inte Thargyanas längre vill kan jag anlita andra. Jag var inte medveten om att jag riskerade hans liv, men genom detta har min fader Desi ådagalagt en oförlätlig svaghet. Man ingriper inte i Dalai Lamas liv med våld, och en Desi lejer inte lönnmördare. Det är under hans värdighet.

tjänaren Likväl är han Desi.

Dalai Och jag är Dalai Lama. Men jag vill inte längre ha med honom att göra. Vad är en Desi utan sin Dalai Lama?

tjänaren Han är regeringen.

Dalai Må han sköta regeringen men utan mig. Jag skiter i den om den gör sig skyldig till politiska mord.

Akt IV scen 1.

Invigningen av den femte Dalai Lamas mausoleum i Potala.

Många munkar församlade.

Desi Detta är det sista jag kan göra för dig, min älskade fader, du store gudomliga alltigenom gode Dalai Lama av den femte inkarnationen. Jag har fullgjort mina skyldigheter och så gott jag kunnat tjänat vårt land och vårt folk med att alltid försöka göra det rätta. Det är bara på en punkt på vilken jag har misslyckats, och det är att vara din efterträdare helt till lags. Hans avståndstagande från mig tvingar mig att resignera och avstå från min post som Desi och landets ledande minister efter tjugofyra års hängiven tjänst, och åtminstone har jag aldrig brustit i det politiska. Nu morrar mongolerna av missnöje med såväl den unge Dalai Lama och hans trovärdighet och med deras ställning i vårt land, men jag är säker på att alla missnöjesyttringar kan lösas med diplomati.

en abbot Vi tackar vår Desi för lång och trogen och oantastligt felfri tjänst under alla dessa år med fullföljandet av vår framlidne femte Dalai Lamas politik och fulländandet av hans mästerverk och kronan på hans livsverk detta himmelska Potala, klostrenas kloster och palatsens palats. Förbli hos oss, Sangye Gyatso, och fortsätt sköta politiken bakom kulisserna, ty endast du kan göra det då bara du kan hantera alla trådarna.

Desi Alla trådarna utom den sjätte Dalai Lama.

abboten Han går sin egen väg på sitt eget ansvar. Ingen kan styra honom och allra minst han själv. Vi är i alla de tre stora klostren Drepung, Sera och Ganden ytterst oroliga över hans villovägar och står alla tre helhjärtat bakom din politik och fortsatta ledning.

Desi Jag tackar dig, broder, men mitt avsked är nödvändigt. Den sjätte Dalai Lamas missnöje med mig ger mig inget val, men jag lämnar inte Potala.

Må denna minneshögtid till firandet av den femte Dalai Lama fortsätta i tio dagars tid och förnyas varje år i tacksamhet och vördande av den femte Dalai Lamas eviga minne som Chogbo Sherbang, och må hans mausoleum för alltid väcka allas respekt för hans minne, då detta det ståtligaste av alla mausoléer utgör en rättelig tribut till hans minne.

abboten Hur kunde du bevara hans döda kropp genom mer än tio år?

Desi Även det fenomenet var förknippat med hans personlighet.

(Energiskt bönemummel av alla munkarna med mycket rökelse och oljelampor med mässingsorkester och tutande lurar, allt mycket solennt.)

Scen 2. Krogen.

Dalai Varför skulle jag inte få ha roligt? Jag är ju Dalai Lama.

1 Just därför.

Dalai Är då Dalai Lama förmer än en människa? Har han inga mänskliga rättigheter? Är han inte blödig som alla andra då han har lika rött blod som alla andra? Vem har rätt att förbjuda någon annan att ha kvinnor än sig själv? Allra minst Desin.

2 Desin har lämnat sitt ämbete för din skull och har ingenting mer att säga till om.

Dalai Ändå sköter han fortfarande om rikets styrelse, för ingen annan kan göra det. Han har lämnat scenen men styr från kulisserna, medan mongolerna kräver hans avlägsnande från Potala och Lhasa.

1 Det sägs att mongolerna är betalda av kejsaren av Kina för att avfalla från Dalai Lama.

Dalai Dalai Lama är inget att avfalla från. Han är avfallen själv. Han vill inte vara mer än mänsklig. Kom, ljuva Dolma, och sätt dig på mitt knä. Vi skall dricka chang tillsammans.

Dolma (gör så) Sjung en sång för oss, Tsangyang Gyatso.

Dalai Om vad? Om kärleken? Om våren och fåglarna? Om fjärilar och blommor och bin?

Dolma Vad som helst. Jag njuter av din röst.

Dalai (sjunger) En näktergal satt fången i sin bur
och kunde därför aldrig lära sig att sjunga.
Men han visste att han kunde sjunga,
endast ej i fångenskap och bakom lyckta dörrar;
men en dag så lyckades han smita ur sin bur.
Då sjöng han plötsligt rent och klart som ingen annan
och flög högt mot himmelen i glädje över sina vingar.
Men han ville ej tillbaka in i buren.
Hellre flög han hän mot solen
sjungande ihjäl sig
i triumf och jublande över sin frihet
som blev näktergalens svanesång och död.

1 *(efter en stunds begrundan)* Det var en sorglig visa.

Dolma Men sann.

Dalai Kärleken gör ont men gör hellre ont än avstår från sin kärlek.

2 Den var inte sorglig, bara melankolisk.

Dalai Ge mig mera chang, så skall jag sjunga mera för er. *(Han serveras mera chang.)*

(sjunger) Jag ville vara lycklig men blev bara olycklig
av plikters påbud och av rikedomars tvång
som stängde in mig i en ensamhet och isolering,
där jag kvävdes utan levande och mänskligt sällskap,
så jag bröt mig ut en dag och slog mig loss

och gav mig hän åt dåligt och förbjudet sällskap,
horror, kurtisaner, skojare, banditer, drinkare och vagabonder
och fann dessa mera levande och goda, mänskliga och angenäma
än de heligaste och mest respektabla helighetsförvaltarna.
De säger att jag gjorde fel, men vem kan döma mig
för att jag blott är mänsklig?

1 (efter någon begrundan) Drick mera chang. (häller upp)

2 Ingen kan döma någon för att han blott är mänsklig.

Dolma Likväl är du Dalai Lama och den levande Buddhas inkarnation.

Dalai En av många. Han har många. Han har alltid återkommit som bodhisattva,
för även han var blott en människa som aldrig kan avstå från det mänskliga.

2 Skål, broder Dalai Lama!

Dalai Skål, bröder och systrar i synden, i glädjen och friheten! Må mitt liv bara
bli en enda lång utsvävning så länge det varar.

1 Skål! (höjer sin bägare)

(De skålar alla och festar.)

Scen 3.

Lhazang Khan Det här duger inte, Sangye Gyatso. Vi har samma religion, men ni gör
anspråk på att ha överhöghet över oss och behandlar oss som andra rangens
människor. Ändå leds ni av en Dalai Lama som har förverkat all anständighet och
trovärdighet, som svirar med horor om nätterna fastän han är lika bunden av ert
celibatskrav som alla andra munkar, och du fortsätter regera fastän du avgått som
premiärminister.

Desi Säg som det är, Lhazang Khan. Du är betald av kejsaren av Kina för att
mucka gräl med oss.

Khan Kejsaren av Kina har ingenting med oss att göra. Vad vi vill är rättvisa och
anständighet. Vi kan inte fortsätta underkasta oss Dalai Lamas regering när han bara
gör sig till ett löjligt åtlöje för inte bara kejsaren av Kina att betrakta som ett skämt.

Desi Vi kan inte avsätta honom. Han är Dalai Lama. Och om inte jag fortsätter
att hålla landet i styr kan ingen göra det.

Khan Du har en efterträdare som premiärminister Ngawang Rinchen. Överlåt
makten åt honom.

Desi Det ämnar jag göra, men han är ännu ung och omogen och behöver
fortfarande skolas och initieras i rikets affärer.

Khan Jag ska vara rakt på sak. Vi accepterar varken din Dalai Lama eller din
styrelse.

Desi Jag är numera bara symbolisk i regeringen. Dalai Lama kan inte avsättas.
Vi kan i alla fall prata om saken, och jag föreslår en konferens, där du får framföra
dina klagomål även inför Panchen Lama och Dalai Lama.

Khan Panchen Lama har förståelse för min sak. Det kan jag acceptera. Kanske vi kan nå en lösning som kan tillfredsställa även mina mongoler.

Desi Bra. Då ordnar jag konferensen. (*sträcker fram sin hand. Lhazang Khan fattar den men fortfarande med misstänksamhet.*)

Scen 4. Konferensen.

Den äger rum i Potala inför den femte Dalai Lamas mausoleum.

Desi Jag hälsar er alla välkomna, abbotar av Drepung, Sera och Ganden, Hans Helighet Dalai Lama, Panchen Lama och Lhazang Khan som representant för mongolerna. Var så god, Panchen Lama.

Panchen Det smärtar mig att Lhazang Khan och Qoshotmongolerna funnit missnöje med vår regering vilket föranlett denna konferens i hopp om att vi kan nå en kompromiss. Var så god, Lhazang Khan.

Khan (reser sig) Vårt missnöje med er regering beror enligt vår mening endast av att Sangye Gyatso aldrig släppt sitt grepp om den fastän han avgått. Genom hans fortsatta kontroll av regeringen känner sig mina mongolklaner förtryckta och behandlade som andra rangens människor fastän vi har samma religion. Vi anser oss därför ha rätt att kräva Sangye Gyatsos definitiva avlägsnande från regeringen genom hans avlägsnande från Potala. Vad menar Dalai Lama om detta? Var så god, Dalai Lama.

Dalai Jag menar att Sangye Gyatso ingenting har att säga till om regeringen längre eftersom han självmant avgått och att kravet på hans förflyttning från Potala därför är rimligt, då han fortsatt att lägga sig i landets affärer. Jag föreslår Gongkar som Sangye Gyatsos tillflyktsort, och må han till fullo kompenseras för allt vad han måste lämna efter sig i Lhasa.

Panchen Vad säger Sangye Gyatso till detta?

Desi Jag accepterar Hans Helighets förslag och finner mig i att dra mig tillbaka till Gongkar och inte mera ha med regeringen att göra, om detta är er och regeringens vilja, på det att Lhazang Khans Qoshotmongoler därmed ej längre må ha någon grund för något missnöje.

Panchen Lhazang Khan?

Khan Vi accepterar Sangye Gyatsos beslut. Må han dra sig tillbaka för gott.

Panchen Gott. Då är vi överens, och konferensen är avslutad.

(Alla bryter upp. När alla försvunnit är Desi ensam kvar.)

Desi Så måste jag då lämna dig, mitt älskade Potala, min och världens ögonsten, den store femte Dalai Lamas livsverk, som jag fick äran och glädjen att fullborda. Farväl då, du store välsignade Dalai Lama, min älskade mästare, som gjorde vår nation stor och respektabel i oomkullrunkelig suveränitet, som nu hotas till livet genom din efterträdares ofullkomlighet och Kinas intriger. Jag vet hur det fungerar. Kina vill ha makt och manipulerar Lhazang Khan med pengar för att förmå honom att hellre ge sig på Tibet än återta mongolernas förlorade områden till Kina,

och Lhazang Khan går på det, bara för att Dalai Lama är svag och Lhazang Khan ser sin möjlighet. Ack, Dalai Lama, vad skall det bli av dig? Jag gav dig allt, och allt du ger tillbaka är otacksamhet! Du hade kunnat överta världens suveränaste idealstat och bara överger den för dina fruntimmer och ytliga nöjen! O Potala, jag är rädd att du kommer att sluta och aldrig kunna bli något mer än som ett monument över Tibets förlorade ideal och möjligheter. *(faller ner i bön)*

Lhazang Khan (utanför, till tre av sina soldater) Vi tar honom på vägen till Gongkar, så får vi äntligen göra upp med honom en gång för alla. Sedan skall det äntligen vara fritt fram för oss och våra mongoler.

Scen 5. Tashilumpo

Panchen Jag hoppas verkligen denna fred må hålla. Vi har gjort vad vi har kunnat. Mongolernas aggressivitet frammanad genom Kinas pengar kan vi inte försvara oss mot annat än med diplomati och förnuft, och vi har gjort det yttersta offret – Sangye Gyatso har avlägsnats från Potala. Jag hoppas bara mongolerna skall vara nöjda därmed.

en tjänare (in) Panchen Lama! Sangye Gyatso har tagits till fånga!

Panchen Vad menar du?

tjänaren Han var på väg till Gongkar, lydig rådet i allt, när Qoshoterna under Lhazang Khan överraskade honom på vägen och förde honom med sig.

Panchen Vart?

tjänaren Till Tohlung Nangtse.

Panchen Det var dåliga nyheter. Tack, min vän. Var inte så förskräckt. Det är inte ditt fel. Men detta bådalar inte gott. Vad skall de använda honom till som gisslan? Utpressning? Men han har berövats alla sina möjligheter. Vi kan ingenting göra för honom. Därför förundrar det mig att de alls brytt sig om honom mera.

Akt V scen 1. Tohlung Nangtse.

Khan För in honom! *(Desi föres in under vakt.)*

Desi Varför bryter ni alla våra avtal?

Khan Därför att vi har fått nog av ert översitteri och era later.

Desi Ni hade ingenting mera att frukta av mig. Jag hade både avgått, blivit avsatt och fördriven från Lhasa bara för att blidka er. Ändå fruktar ni mig fortfarande.

Khan Så länge du lever.

Desi Vad menar ni?

Khan Detta är din slutgiltiga rättgång. Du har i tjugo år regerat i Lhasa med orätt. Du har bedragit hela världen. I tretton år hemlighöll du att den femte Dalai Lama var död.

Desi Dalai Lama är aldrig död.

Khan Menar du att den sjätte Dalai Lama är hans reinkarnation? Ryktet hävdar att du är hans naturlige far och att du satt honom på tronen bara därför.

Desi Det är en absurditet. Han föddes så långt ifrån mig som möjligt, och jag har aldrig ägnat mig åt sex. Tvärtom. Jag har alltid yrkat på den femte Dalai Lamas etablerande av celibatet som en nödvändighet för alla munkar och nunnor inom våra ordnar.

Khan Och ändå kallar du honom en Dalai Lama, denna libertin, denna fruntimmerskarl som bolar med horor och super med skälmar och banditer, som föredrar dagdrivares och vagabonders sällskap framför dina heliga munkar och som struntar fullkomligt i sina plikter mot din föredömliga regering och sitt land?

Desi Tecknen stämde. Han var ohjälpligt Dalai Lama. Jag undervisade honom själv, som den femte Dalai Lama undervisat mig, och Panchen Lama insatte honom grundligt i hans plikter och ansvar. Men han föredrog att skriva poesi och ägna sig åt kärleken. Jag kunde bara hoppas att det skulle gå över. Han var ju så ung.

Khan Men du försökte få hans kopplare mördad vilket slog fel så att en annan blev mördad i stället, och det bara stålsatte honom i hans laster och gjorde honom till din fiende.

Desi Aldrig fiende. Han bara distansierade sig från mig.

Khan Med all rätt! Och det kostade dig din sista trovärdighet, så att du nödgades avgå.

Desi Men varför vill ni döda mig?

Khan Ända sedan den femte Dalai Lamas tid har ni sett på oss mongoler som ett underlydande släkte, ett andra rangens folk efter ert eget, behandlat oss som främmande nomader och hänsynslöst tagit skatt av oss fastän vi är ett friare folk än ni.

Desi Bara av mongolerna inom våra gränser.

Khan Ändå var vi det största folk som någonsin besegrat världen. Vi satte en dynasti på Kinas tron. Vi satte våra gränser långt inne i Ryssland och fram till turkarnas rike. Vi var störst i världen. Bara ni behandlade oss som trälar.

Desi Medge att kejsaren av Kina av den nya Manchudynastin betalade er för att göra uppror.

Khan Han blev rasande över ditt bedrägeri och svor att göra vad som helst för att ödmjuka er.

Desi Det kan ingen någonsin göra, för vi står för världens högsta andliga överhöghet. Den har gradvis under århundradenas lopp tillväxt på fullkomligt naturlig och logisk väg, så att reinkarnationskontinuiteten kunnat stabiliseras enbart genom fred, meditation och andlig utveckling, som ni vill störa.

Khan Vi har fått nog av er överhöghet, er förmätenhet, era härskarlater, era anspråk på helighet och ert förakt för den övriga mänskligheten. Vi är lika goda buddhister som ni.

Desi Aldrig människoförakt. Tvärtom. Människokärlek, medlidande och beskyddande av allt liv. Men ni vill ta till våld och vapen, som är motsatsen.

Khan Nog nu! Ut med honom!

Desi Vad tänker ni göra?
Khan När du är ur vägen tänker vi ta makten i Lhasa.
Desi Kejsaren av Kina har gjort dig maktgalen.
Khan Ut med honom! Låt mig få se hans huvud när saken är klar!
Desi Min död blir din undergång.
Khan Det säger du bara. Ut med honom!

(Desi föres ut utan protester.)

Saken är klar. Nu kan vi ta Lhasa. Nu är det slut med den tibetanska odrägligheten.

Scen 2. Potala.

Dalai Lama Aldrig ville jag detta. Sangye Gyatso var en god man och en perfekt premiärminister, men han begick misstaget att blanda sig i mitt privatliv. Nu förstår jag att han gjorde det av politiska skäl, mitt utsvävande liv vände Lhazang Khan och hans mongolstammar emot vår regering, och nu ser vi resultatet: Sangye Gyatso nesligt avrättad, och Lhazang Khan har tagit kontrollen över hela Tibet genom en politisk kupp. Ack, allt är mitt fel. Jag trodde jag var säker och kunde göra vad jag ville som Dalai Lama, men politikens skurkars girighet lurade bakom mig och väntade på att få slå till. Jag fruktar att ödets straff för mina utsvävningar nu blir att jag får skiljas från Potala.

Khan (bryter in med vakter) Ta hand om honom! Han är avsatt som Dalai Lama som den falske Dalai Lama han är. Fängsla honom och för honom till Lhalu.

Dalai Vad tänker ni göra med mig?

Khan Kejsaren av Kina vill ta hand om dig. Han vill ha dig till Peking, varifrån du aldrig lär komma tillbaka levande som den bedragare du är. Sangye Gyatso valde dig till Dalai Lama i tron att det kunde gagna hans egna syften, men aj! vad han bedrog sig. Vad blev det av dig? En utsvävande driftkucku för världen att ha roligt åt och skratta ut, en horälskande pajas, en menlös diktare en ansvarslös svärmare och allt det som en Dalai Lama inte får vara.

Dalai Jag ville leva ut mina passioner för att bli av med dem och slippa dem när jag blev äldre och mognare.

Khan Och så avsatte du din egen bästa premiärminister för att han inte ville låta dig ha dina horor i fred.

Dalai Han avgick själv, men du mördade honom utan sak som den våldets man du är, och du kommer själv att dö av ditt eget våld.

Khan Nog med prat. Ut med honom! En annan bättre Dalai Lama kommer att upprättas i ditt ställe, som kommer att bli en bättre marionett i våra händer än vad Sangye Gyatso trodde han kunde göra dig till.

Dalai Ni kommer aldrig att få folkets stöd. En annan Dalai Lama kommer aldrig att accepteras så länge jag lever.

Khan Vem behöver folkets stöd? Hur kan någon Dalai Lama ha någon trovärdighet efter dig? Du är ett fiasko, en bluff, ett misstag, en katastrof! Vilken Dalai Lama som helst blir bättre som sådan än du. Ingen kommer att kunna sticka upp emot oss när vi härskar mer effektivt med vapenmakt, våld och soldater.

Dalai Det är vad du tror i din giriga politiska dårskap. Jag förblir ändå Dalai Lama.

Khan Ut med honom! (*Dalai Lama föres ut.*) Vilken misslyckad olycka, vilken bedrövlig pajas, vilken erbarmligt svag goddagspilt! Nåväl, han försvinner in i Kinas anonymitet, och vi slipper någonsin höra talas om honom längre.

Scen 3. Ett svindlande vackert sjölandskap vid Koko Nor.

Dalai Lama talar till en liten församling sittande munkar.

Dalai Jag erkänner mig skyldig och vill bota för det. Men jag kan lova er en sak: Dalai Lama kommer aldrig att falla till föga för Kinas maktanspråk, girighet och övervåld. Jag kommer aldrig att sätta min fot innanför Kinas gränser, lika litet som Panchen Lama gjort det.

1 Vad tänker du göra, Kundun?

Dalai Jag tänker dö här vid Koko Nor, Tibets yttersta utpost, och jag vill be er bevittna min död och kungöra den, så att den sjunde Dalai Lama kan inkarneras.

2 Hur tänker du dö? Du är bara 23 år gammal.

Dalai Jag tänker bara dö officiellt. Dalai Lama kan inte dö, och jag ämnar inte dö utom officiellt.

3 Hur menar du?

Dalai Min premiärminister, som efterträdde Sangye Gyatso, försvann spårlöst när Lhazang Khan tillvällade sig makten över Tibet, då han inte ville ha något med den nya regeringen att göra. På samma sätt ämnar jag försvinna spårlöst.

4 När den femte Dalai Lama dog hemlighöll Sangye Gyatso hans död i tretton år. Ämnar du göra motsatsen, kungöra din död och försvinna och ändå leva vidare?

Dalai Jag var alltid kluven. Den ena delen av mig var Dalai Lama som var väl införstådd med vad det innebar i form av ansvar. Den andra delen ville inte förneka sig ett mänskligt liv utan frånsade sig sina munklöften och gick ut och roade sig med dryckesbröder och tillgängliga damer i ett försök att leva ut och förbruka sina passioner. Denna del är dödlig och avstår jag från men låter jag övergå i en ny inkarnation i ett försök att låta honom återupprätta sig som Dalai Lama. Vart jag själv tar vägen vet jag inte. Låt mig försvinna in i meditationen, som den femte Dalai Lama. Låt den utsvävande Dalai Lama dö och reinkarneras, skaffa fram en kropp som kan gälla för hans dödlighet, och låt mig försvinna i fred, som min olycklige men vise siste premiärminister Ngawang Rinchen, som med sitt demonstrative försvinnande visade mig vilken väg jag har att följa.

5 Ditt beslut är klokt och hedrar dig själv såväl som Dalai Lama och hans eviga inkarnation. Vi skall i allt följa din vilja. Vi finner en lämplig avliden som kan

spela din roll medan vi låter dig försvinna så att ingen någonsin kan ana att du inte är död. Var skall vi söka din reinkarnation?

Dalai I Lithang, där jag sagt som avsked till mina damer att vi skall ses igen.

5 Så får Lhazang Khan härskas i ensamhet med sin militärdiktatur, som onekligen kommer att göra alla till sina fiender tills han stupar i sina egna krig, medan endast kejsaren av Kina, som från början lanserade honom, förblir hans brottsliga bundsförvant, vilket bara vanhedrar dem båda.

Dalai Jag vidhåller att Dalai Lama aldrig kommer att falla till föga för Kinas korruption och brottslighet.

1 Var välsignad för evigt, Dalai Lama.

de andra munkarna Var välsignad för evigt, Dalai Lama.

5 Och överge oss aldrig, som vi aldrig kommer att överge dig.

Dalai Dalai Lama överger aldrig någon.

(Scenen sluts i bön och meditation, som alla deltar i.)

Slut.

(Leh-Lamayuru, 20-30 augusti 2015.)

Efterskrift.

Qoshotmongolernas ledare Lhazang Khan härskade som militärdiktator över Tibet från Potala i tolv år och kom i strid med alla sina grannar utom kejsaren av Kina, som förblev hans enda allierade. Det var framför allt Bhutan och Dzungermongolerna han kom i strid med, och det var i strid med dessa senare han stupade. Han försökte etablera en "bättre" sjätte Dalai Lama som aldrig blev accepterad. För att rädda dennes liv efter Lhazang Khans fall skickades han till Kina där han dog 1725 efter tio år vid 42 års ålder. Den sjunde Dalai Lama upptäcktes i Lithang och smusslades för säkerhets skull iväg till Koko Nor till klostret Kumbum, där den sjätte Dalai Lama officiellt hade avlidit, undan Lhazang Khans efterforskningar – Koko Nor låg utanför hans välde.

Sangye Gyatso, den femte Dalai Lamas siste premiärminister, åtnjöt alltid brett folkligt stöd, och hans anhängare upphörde aldrig att vörda och hedra hans minne, som blev en viktig symbol i det kompakta motståndet mot Lhazang Khan.

Men inte förrän i och med den 13-e Dalai Lama nådde Tibet fullständig suveränitet som fri och oberoende stat i och med mötet i Simla 1911 i och med Manchudynastins fall, en fri status som varade ända fram till Kommunist-Kinas brutala invasion och ockupation 1950, vilken omsider efter mycket tålamod drev den 14-e Dalai Lama med nödvändighet i landsflykt 1959, vilken pågår än idag 56 år senare. Han är 80 år idag.

Dramat försöker bland annat belysa hur det faktiskt kan vara möjligt för en högt utvecklad ande att kunna fördela sig på flera olika reinkarnationer. Exempelvis finns det tre olika Karmapa, överhuvudet för Sakyaorden eller rödhattarna, som helt enkelt är så illa tvungna att acceptera varandra.

När Tibet ockuperades 1950 och kulturrevolutionens kulturförintelse släpptes lös över Tibet 16 år senare ämnade rödgardisterna förstöra Potala tillsammans med Panchen Lamas "Lilla Potala" i Shigatse, och hela Potala var redan laddat med dynamit för den stora sprängningen, när Chou-En-Lai i sista stund avvärjde denna; men det mindre Potala i Shigatse var ännu 2005 en beklämmande rest av en ruin som dominerade hela staden. Sedan dess har dock ett återuppbyggnadsprojekt inletts.